

УДК 351.756:314.74

DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2026-19-21>**Мосора Л.С.**кандидат наук з державного управління, доцент,
в.о. завідувача кафедри публічного управління,
адміністрування і національної безпеки,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4341-1937>

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено еволюцію нормативно-правового забезпечення державної міграційної політики України та систематизовано законодавство за основними етапами його розвитку. Проаналізовано ключові нормативно-правові акти, що визначили формування державної міграційної політики України. Доведено вплив євроінтеграції, війни з боку росії, масового внутрішнього й зовнішнього переміщення населення, цифровізації адміністративних процедур та модернізації інституційного механізму на реалізацію міграційної політики. Обґрунтовано, що сучасна міграційна політика переходить від адміністративно-контрольної до комплексної моделі управління, спрямованої на забезпечення національної безпеки, захист прав людини, демографічне відновлення, повернення громадян та гармонізацію законодавства з правом Європейського Союзу.

Ключові слова: міграційна політика, міграційне законодавство, Конституція України, періодизація законодавства, імміграція, еміграція, рееміграція, правове регулювання, національна безпека.

Mosora Larysa

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

LEGAL FOUNDATIONS FOR THE FORMULATION AND IMPLEMENTATION OF STATE MIGRATION POLICY IN UKRAINE

The article provides a comprehensive analysis of the evolution of the regulatory and legal support of the state migration policy of Ukraine by systematizing the legislation and identifying the main stages of its development. The author's periodization of the formation and transformation of the legal regulation of migration processes is proposed: the establishment of the national regulatory framework; institutional and legal formalization; systematization and the strengthening of European integration influences; the transformation of legislation driven by crisis and security challenges; the war-related integration stage. It is determined that each stage is characterized by specific features of the formation of the regulatory framework, institutional changes, transformation of state policy priorities and methods of responding to internal and external migration challenges. The key regulatory and legal acts that determined the development of the migration legislation are analyzed, in particular the Constitution, legislation on citizenship, immigration, freedom of movement, the legal status, ensuring the rights of internally displaced persons. Particular attention is paid to the impact of European integration processes, the armed aggression of the Russia, large-scale internal and external population movements, the digitalization of administrative procedures and the modernization mechanism for implementing migration policy. It is proven that the current stage is characterized by the transition from a predominantly administrative-control model to a comprehensive management of migration processes, which combines security, human rights, social, demographic and European integration components. The need for further systematization of migration legislation, its harmonization with EU law, strengthening the protection of the rights of migrants and internally displaced persons, improving the mechanisms for the return and reintegration, digitalization of migration and creation of legal prerequisites for demographic recovery of Ukraine is substantiated.

Keywords: migration policy, migration legislation, Constitution of Ukraine, periodization of legislation, immigration, emigration, re-emigration, legal regulation, national security.

Постановка проблеми. Для України питання формування та реалізації державної міграційної політики набули особливої актуальності в умовах європейської інтеграції, тимчасової окупації частини території держави, повномасштабної збройної агресії російської федерації та пов'язаних із цим масштабних внутрішніх і зовнішніх міграційних процесів. За таких умов ефективність реалізації державної міграційної політики та швидкість реагування на міграційні процеси значною мірою залежить від якості її нормативно-правового забезпечення, узгодженості діяльності суб'єктів публічного управління. На сьогодні в Україні сформовано значний масив нормативно-правових актів, які регулюють питання громадянства, імміграції, емі-

грації, правового статусу іноземців та осіб без громадянства, надання міжнародного захисту, забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, а також функціонування системи державного управління у сфері міграції. Водночас окремі положення законодавства залишаються фрагментарними, потребують подальшої систематизації, узгодження між собою та адаптації до сучасних викликів і стандартів Європейського Союзу. Тому актуальним є комплексне дослідження еволюції нормативно-правового забезпечення державної міграційної політики України, визначення основних етапів його розвитку, аналіз змісту ключових нормативно-правових актів. Це дає змогу виявити закономірності розвитку міграційного законодавства, визначити

існуючі проблеми його функціонування та окреслити перспективні напрями подальшого вдосконалення правового регулювання міграційної сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні та практичні аспекти державної міграційної політики висвітлено у працях Е. Лібанової [4], О. Малиновської [5], О. Пархоменко-Куцевіл [6], М. Романюка [28] та інших науковців. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, питання систематизації нормативно-правової бази за етапами її розвитку, комплексної оцінки еволюції законодавства та визначення закономірностей формування сучасного правового механізму реалізації державної міграційної політики залишаються недостатньо дослідженими.

Значний внесок у вивчення міграційних процесів та їхнього впливу на демографічний і соціально-економічний розвиток держави зробила Е. Лібанова [4]. У її дослідженнях особливу увагу приділено демографічним наслідкам міграції, трудовому потенціалу населення та сучасним міграційним викликам, зокрема вимушеній міграції населення України. Науковиця О. Малиновська комплексно розглядає міграційну політику України в контексті глобальних міграційних процесів, аналізує особливості її формування, інституційного забезпечення та відповідності сучасним суспільним потребам. Окрему увагу приділяє трудовій міграції, інтеграції мігрантів, регулюванню міжнародної мобільності та використанню європейського досвіду у вдосконаленні державної міграційної політики [5]. В наукових працях О. Пархоменко-Куцевіл розглядається міграційна політика крізь призму трансформації системи публічного управління, інституційного розвитку та забезпечення безпеки держави [6]. Окремий напрям досліджень становлять праці М. Романюка [28], присвячені міграційним детермінантам і загрозам національній безпеці України. Автор акцентує увагу на зовнішній трудовій міграції, реєміграції, внутрішньому переміщенні населення та необхідності вдосконалення державної міграційної політики з урахуванням національних інтересів і безпечних викликів.

Таким чином, сучасні наукові дослідження охоплюють переважно демографічні, соціально-економічні, безпекові, інституційні та управлінські аспекти міграційної політики. Водночас недостатньо комплексно дослідженими залишаються питання систематизації нормативно-правової бази державної міграційної політики за окремими етапами її становлення, послідовного аналізу трансформації міграційного законодавства та визначення закономірностей його розвитку. Потребує подальшого опрацювання також питання взаємозв'язку законодавчих змін із трансформацією державних пріоритетів та механізмів реалізації міграційної політики. Саме це зумовлює необхідність комплексного дослідження еволюції нормативно-правового забезпечення державної міграційної політики України.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у комплексному дослідженні еволюції нормативно-правового забезпечення державної міграційної політики України та аналізі основних законодавчих актів, що регулюють міграційну сферу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Систематизація нормативно-правових актів у сфері міграцій-

ної політики України за часовими етапами дає змогу не лише впорядкувати значний масив законодавства, а й простежити еволюцію підходів держави до регулювання міграційних процесів.

Перший етап розвитку законодавства у сфері державної міграційної політики (1991–2000 рр.) доцільно визначити як етап становлення. Його початок пов'язаний із проголошенням незалежності України та необхідністю формування національної правової системи, зокрема й у сфері державної міграційної політики. У цей період закладено основи нормативно-правового регулювання міграційних процесів: ухвалено перші законодавчі акти, що визначили питання щодо регулювання громадянства, правового статусу іноземців, порядку перетину державного кордону. Водночас правове регулювання залишалося фрагментарним, оскільки держава скоріше реагувала на виклики, а не розробляла стратегію подальшого розвитку міграційної політики. Окрім того, відсутність відповідних органів державної влади, які б відповідали за формування і реалізацію міграційної політики в Україні також позначилось на її ефективності на даному етапі.

Ключове значення для формування державної міграційної політики мала Конституція України, яка, незважаючи на відсутність спеціальних норм щодо міграції, закріпила основоположні права і свободи людини й громадянина, що стали правовою основою регулювання міграційних відносин [3]. Важливим нормативним актом став Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» (1994 р.), який визначив право громадян на виїзд і в'їзд, перелік необхідних документів, підстави для тимчасового обмеження права на виїзд, а також порядок оскарження відповідних рішень [22]. У цей період також були ухвалені Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Положення про паспорт громадянина України» (1992 р.) [14], постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України» (1995 р.) [18]; та «Про затвердження Положення про посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон» (1995 р.) [15].

Отже, перший етап розвитку законодавства у сфері державної міграційної політики України (1991–2000 рр.) характеризується становленням національної нормативно-правової бази. У цей період закладено основи правового регулювання міграційних процесів, відбулося формування базових засад державності та первинного правового регулювання міграційних процесів; акцент зроблено на громадянстві, біженцях, свободі пересування.

Другий етап (2001–2010 рр.) характеризується як період інституційно-правового оформлення державної міграційної політики. У цей період відбувається поступовий перехід від поодиноких нормативно-правових актів до поступового формування цілісної системи управління міграційними процесами у державі. Зростає кількість підзаконних актів, що деталізують процедури перебування іноземців в Україні, їх реєстрації, отримання дозволів і здійснення контролю за їх перебуванням на території країни. Важливим також став розвиток інституційної складової державної міграційної політики. Унаслідок цього правове регулювання набуває більш чіткої структури, а державна міграційна

політика переходить від декларативного процесу до практичного застосування законодавчих норм. Саме ці ознаки дозволяють визначити даний період як інституціональний етап формування системи управління у сфері міграції.

Серед основних нормативно-правових актів ухвалених на цьому етапі варто виокремити: Закон України «Про громадянство» (2001 р.) [10], Закон України «Про імміграцію» (2001 р.) [19], Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» (2003 р.) [24], Постанова Кабінету Міністрів «Деякі питання у сфері імміграції» (2002 р.) [2], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні» (2003 р.) [17], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про утворення Української частини Спільного комітету з питань реадмісії» (2008 р.) [27].

Перші три нормативно-правових акти формують комплексну основу державної міграційної політики України, визначаючи правила в'їзду, перебування, інтеграції осіб на території держави, а також питання належності до громадянства і внутрішньої мобільності населення. На початку 2000-х років вони стали базою для подальшого розроблення державної міграційної політики та її впровадження. У сукупності вони формують цілісну систему регулювання міграційної політики: перший – визначає правовий зв'язок особи з державою через інститут громадянства, другий – контролює зовнішню міграцію та імміграційні потоки, а третій – регламентує внутрішню мобільність населення. Разом дані закони забезпечують правову визначеність, сприяють національній безпеці, соціальній стабільності та реалізації прав людини у сфері міграції.

Підкреслимо, що період 2001–2010 рр. відображає системний підхід України до формування державної міграційної політики, який базується на поєднанні інструментів ідентифікації та обліку населення, створення інформаційних систем, контролю за нелегальною міграцією та розвитку міжнародної взаємодії. Міграційна політика в цьому контексті має чітко виражений безпековий характер, оскільки значна увага приділяється запобіганню порушенням законодавства та контролю за переміщенням осіб. Водночас вона поступово інтегрується у глобальні процеси управління міграцією та враховує необхідність дотримання прав людини.

Наступний етап, який охоплює 2011–2013 роки, доцільно визначити як період систематизації та посиленого євроінтеграційного впливу, зокрема і на міграційну політику України. У цей час відбувається активна адаптація українського законодавства до стандартів Європейського Союзу, що зумовлено стратегічним курсом держави на європейську інтеграцію. Нормативно-правові акти набувають більш комплексного характеру, зростає увага до питань надання притулку, захисту біженців, а також до гармонізації національних процедур із міжнародними вимогами. Посилюється й безпековий компонент міграційної політики, що проявляється у вдосконаленні механізмів контролю за переміщенням осіб. Виділення цього етапу обґрунтовується значним впливом зовнішніх факторів, які визначали зміст і спрямованість нормативних змін.

У період 2011–2013 років в Україні було ухвалено низку важливих нормативно-правових актів, які суттєво вплинули на формування сучасної державної міграційної політики, удосконалення механізмів регулювання міграційних процесів, забезпечення правового статусу іноземців, осіб без громадянства, біженців та осіб, які потребують міжнародного захисту. Одними із ключових нормативно-правових актів цього періоду стали: Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» (2011 р.) [7], Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (2011 р.) [23], Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» (2012 р.) [11], Указ Президента України «Про Концепцію державної міграційної політики» (2011 р.) [20].

Таким чином, 2011–2013 рр. стали етапом становлення базової нормативно-правової основи державної міграційної політики України в її сучасному вигляді. Саме в цей період було сформовано концептуальне бачення державного управління міграційними процесами, забезпечено адаптацію законодавства до міжнародних стандартів та створено передумови для подальшого реформування міграційної сфери в умовах європейської інтеграції України у міжнародний простір.

Четвертий етап, що тривав з 2014 до 2021 року, можна охарактеризувати як трансформаційний і водночас кризовий. Його початок зумовлений глибокими політичними та безпековими змінами, пов'язаними з воєнними діями та порушенням територіальної цілісності України. Саме в цей період виникає нове масштабне явище – внутрішнє переміщення населення, що потребує негайного нормативного врегулювання. У законодавстві ухвалюються нормативно-правові акти, спрямовані на визначення статусу внутрішньо переміщених осіб, забезпечення їхніх прав і соціального захисту. Одночасно посилюється прикордонний контроль і безпекові механізми, що свідчить про зміну пріоритетів державної міграційної політики у бік безпеки. Цей період є етапом адаптації законодавства до кризових умов і переосмислення ролі міграційної політики в системі національної безпеки.

Серед основного законодавства можемо виокремити: Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (2014 р.) [20], Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України» (2014 р.) [16], Постанову Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» (2014 р.) [21], Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямований на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» (2016 р.) [9], Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України» (2014 р.) [13], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції здійснення першочергових заходів з реформування Державної міграцій-

ної служби» (2015 р.) [25], Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року» (2017 р.) [26].

Отже, четвертий етап формування нормативно-правової бази з питань міграційної політики України (2014–2021 рр.) характеризується суттєвою трансформацією підходів держави до регулювання міграційних процесів під впливом внутрішніх і зовнішніх викликів. Початок цього періоду зумовлений тимчасовою окупацією частини території України, збройним конфліктом на сході держави, масовим внутрішнім переміщенням населення, зростанням зовнішньої трудової міграції та необхідністю адаптації національного законодавства до стандартів Європейського Союзу. Саме ці фактори визначили нові пріоритети державної міграційної політики. Важливим напрямом стало нормативне закріплення механізмів документування населення, впровадження біометричних паспортів, створення Єдиного державного демографічного реєстру, удосконалення процедур ідентифікації особи та посилення контролю за нелегальною міграцією. Значну роль відіграло реформування Державної міграційної служби України як центрального органу виконавчої влади, відповідального за реалізацію міграційної політики.

Період, що розпочався у 2022 році та триває донині, можна визначити як воєнно-інтеграційний етап розвитку міграційної політики України. Його виникнення безпосередньо зумовлене повномасштабною збройною війною росії проти України, яка спричинила значні процеси внутрішньої та зовнішньої вимушеної міграції. За цих обставин законодавство у сфері міграції зазнало істотного оновлення, спрямованого на врегулювання порядку виїзду громадян за межі держави, забезпечення їхнього тимчасового захисту за кордоном, а також адаптацію національних процедур до умов воєнного стану. Одночасно триває гармонізація українського законодавства з європейськими стандартами, впроваджуються цифрові інструменти управління міграційними процесами та посилюється міжнародна співпраця. Особливістю цього етапу є комплексний характер змін, які охоплюють не лише нормативно-правову базу, а й трансформацію місця України у глобальних міграційних процесах.

Після 24 лютого 2022 року міграційна політика України набула нового змісту, оскільки її основними пріоритетами стали забезпечення захисту внутрішньо переміщених осіб, врегулювання масової вимушеної зовнішньої міграції, збереження людського потенціалу держави, створення передумов для повернення громадян з-за кордону, а також формування механізмів залучення трудових ресурсів у перспективі. Масове переміщення населення всередині країни та за її межі зумовило необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання питань документування, реєстрації місця проживання, надання соціального захисту та забезпечення доступу до державних послуг. Одним із найважливіших напрямів реформування стало вдосконалення правового статусу внутрішньо переміщених осіб та механізмів реалізації їхніх прав.

Особливості даного етапу відображаються і в ухваленій нормативно-правовій базі: Постанові Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації актів законодавства у сфері міграції в умовах воєнного

стану» [1], Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України» [8]. Окремим стратегічним напрямом розвитку міграційної політики в Україні стала підготовка нової Стратегії державної міграційної політики України на період після 2025 року, з перспективою до 2035 року. Основний акцент робиться на трудовому забезпеченні держави, поверненні українців з-за кордону, регулюванні законної імміграції, подоланні демографічної кризи та забезпеченні людського ресурсу для післявоєнного відновлення країни. У квітні 2026 р. вже проводилися панельні обговорення стратегічних цілей нової політики, зокрема щодо законної міграції та інтеграції іноземців відповідно до європейських практик.

На сучасному етапі державна міграційна політика України поступово відходить від традиційного підходу, що зосереджувався переважно на контролі міграційних процесів, і переходить до моделі ефективного управління людським потенціалом. Міграція дедалі більше сприймається не лише через призму безпеки чи надання соціального захисту населенню, а як один із основних чинників економічного зростання, пов'язаної відбудови країни та подолання демографічних викликів. У зв'язку з цим особлива увага приділяється створенню стимулів для повернення українських трудових мігрантів, залученню висококваліфікованих іноземних фахівців, підтримці реінтеграції представників української діаспори та розвитку сучасного й конкурентоспроможного ринку праці. Таким чином, період, що триває з 2022 року, свідчить про докорінне переосмислення засад державної міграційної політики України. Вона поступово еволюціонує від переважно адміністративно-регулятивної моделі до комплексної стратегічної політики, спрямованої на демографічне відновлення, зміцнення національної безпеки, повернення та реінтеграцію громадян, а також забезпечення післявоєнного розвитку держави. Саме в цей період формуються основи нової моделі міграційної політики, орієнтованої на збереження людського капіталу, повернення українців та поглиблення інтеграції України до європейського простору.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що розвиток нормативно-правового забезпечення державної міграційної політики України є послідовним, хоча й нерівномірним процесом, зумовленим політичними, соціально-економічними, демографічними, безпековими та зовнішньополітичними чинниками. Запропонована періодизація дала змогу простежити не лише кількісне розширення нормативно-правової бази, а й якісну трансформацію підходів держави до регулювання міграційних процесів в Україні.

На першому етапі (1991–2000 рр.) відбулося становлення базових правових засад міграційної політики незалежної України. Основна увага приділялася врегулюванню питань громадянства, умов перетину державного кордону, свободи пересування та правового статусу окремих категорій осіб. Водночас цей період характеризувався фрагментарністю правового регулювання та недостатньою інституційною спроможністю держави, що обмежувало можливості формування цілісної міграційної політики.

Упродовж 2001–2010 рр. відбувся перехід до інституційно-правового оформлення міграційної політики.

Прийняття базових законів у сферах громадянства, імміграції та свободи пересування, а також розвиток підзаконного регулювання сприяли формуванню більш системної моделі управління міграційними процесами. Водночас для цього періоду характерним залишався значний безпековий та адміністративно-контрольний акцент, спрямований на облік населення, регулювання імміграції та протидію нелегальній міграції.

Період 2011–2013 рр. став важливим етапом систематизації міграційного законодавства та посилення його євроінтеграційної спрямованості. Ухвалення законодавства щодо біженців, правового статусу іноземців та осіб без громадянства, документування населення, а також затвердження Концепції державної міграційної політики сформуvalи передумови для переходу до більш комплексного регулювання міграційної сфери. Важливою особливістю цього етапу стало поступове поєднання безпекових механізмів із принципами захисту прав людини та міжнародними стандартами.

У 2014–2021 рр. міграційна політика України зазнала суттєвої трансформації під впливом збройного конфлікту, тимчасової окупації частини територій та масового внутрішнього переміщення населення. Саме в цей період нормативно-правова база була доповнена механізмами забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, документування населення, регулювання статусу осіб з тимчасово окупованих територій та вдосконалення діяльності Державної міграційної служби

України. Паралельно поглиблювалася адаптація законодавства до європейських стандартів, що сприяло формуванню більш структурованої та стратегічно орієнтованої міграційної політики.

Особливого значення набув сучасний етап, що розпочався у 2022 р. в умовах повномасштабної війни. Масштабна вимушена внутрішня та зовнішня міграція зумовила необхідність оперативного оновлення нормативно-правового регулювання, посилення соціального та правового захисту переміщених осіб, удосконалення процедур документування та забезпечення доступу громадян до державних послуг. Одночасно міграційна політика дедалі більше набуває стратегічного значення для збереження людського потенціалу держави, подолання демографічних втрат та забезпечення післявоєнного відновлення.

Запропонована періодизація дає можливість простежити еволюцію нормативно-правового забезпечення міграційної політики України: від початкового формування законодавчих засад і становлення системи державного управління до євроінтеграційних реформ, реагування на кризові виклики та сучасного етапу масштабної трансформації в умовах війни. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити розвиток державної міграційної політики, оскільки враховує не лише розширення нормативно-правової бази, а й зміни її концептуальних засад, стратегічних пріоритетів і механізмів практичної реалізації у сфері міграційної політики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Деякі питання реалізації актів законодавства у сфері міграції в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2022 р. № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1202-2022-%D0%BF#Text>
- Деякі питання у сфері імміграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 р. № 1983. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-2002-%D0%BF#Text>
- Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Лібанова Е., Позняк О., Цимбал О. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії російської федерації. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 2 (48). С. 37–57. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037>
- Малиновська О. А. Міграція населення України в умовах іноземного вторгнення. *Стратегічна панорама*. 2022. № 2. С. 55–67. DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.05>
- Пархоменко-Куцевіл О. І. Теоретичні засади формування та реалізації державної міграційної політики України в умовах воєнного стану. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 10 (18). С. 616–625. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10\(18\)-616-625](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10(18)-616-625)
- Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
- Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення реалізації права на набуття та збереження громадянства України: Закон України від 18.06.2025 р. № 4502-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4502-20#Text>
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямований на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України від 14.07.2016 р. № 1474-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1474-19#Text>
- Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
- Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>
- Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
- Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF#Text>
- Про затвердження Положення про паспорт громадянина України: Постанова Верховної Ради України від 26.06.1992 р. № 2503-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2503-12#Text>
- Про затвердження Положення про посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.1995 р. № 610. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/610-95-%D0%BF#Text>
- Про затвердження Порядку оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2014 р. № 289. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/289-2014-%D0%BF#Text>

17. Про затвердження Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 р. №1110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1111-2003-%D0%BF#Text>
18. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text>
19. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 р. № 2491-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text>
20. Про Концепцію державної міграційної політики: Указ Президента України від 30.05.2011 р. № 622/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011#Text>
21. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>
22. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3857-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>
23. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
24. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>
25. Про схвалення Концепції здійснення першочергових заходів з реформування Державної міграційної служби: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 р. № 1411-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1411-2015-%D1%80#Text>
26. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 482-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text>
27. Про утворення Української частини Спільного комітету з питань реадмісії: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.04.2008 р. №557-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/557-2008-%D1%80#Text>
28. Романюк М. Д. Міграційні загрози національній безпеці України: сучасні виклики, проблеми подолання. *Демографія та соціальна економіка*. 2015. № 3. С. 99–111. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2015.03.006>

REFERENCES

1. Deiaki pytannia realizatsii aktiv zakonodavstva u sferi mihratsii v umovakh voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.10.2022 No. 1202 [Certain issues of implementation of legislative acts in the field of migration under martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 21, 2022 No. 1202]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1202-2022-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
2. Deiaki pytannia u sferi immihratsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.12.2002 No. 1983 [Certain issues in the field of immigration: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 26, 2002 No. 1983]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1983-2002-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
3. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
4. Libanova, E., Pozniak, O., & Tsymbal, O. (2022). Masshtaby ta naslidky vymushenoї mihratsii naseleння Ukrainy vnaslidok zbroinoї ahresii rosiiskoi federatsii [Scale and consequences of forced migration of the population of Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. № 2(48), pp. 37–57. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.02.037> (in Ukrainian).
5. Malynovska, O. A. (2022). Mihratsiia naseleння Ukrainy v umovakh inozemnoho vtornhennia [Migration of the population of Ukraine under conditions of foreign invasion]. *Stratehichna panorama*, № 2, pp. 55–67. DOI: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.05> (in Ukrainian).
6. Parkhomenko-Kutsevil, O. I. (2025). Teoretychni zasady formuvannia ta realizatsii derzhavnoi mihratsiinoї polityky Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Theoretical foundations of the formation and implementation of the state migration policy of Ukraine under martial law]. *Suspilstvo ta natsionalni interesy*, № 10(18), pp. 616–625. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10\(18\)-616-625](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-10(18)-616-625) (in Ukrainian).
7. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu: Zakon Ukrainy vid 08.07.2011 No. 3671-VI [On refugees and persons in need of additional or temporary protection: Law of Ukraine dated July 8, 2011 No. 3671-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> (in Ukrainian)
8. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia realizatsii prava na nabuttia ta zberezheniia hromadianstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18.06.2025 No. 4502-IX [On amendments to certain laws of Ukraine concerning ensuring the exercise of the right to acquire and retain Ukrainian citizenship: Law of Ukraine dated June 18, 2025 No. 4502-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4502-20#Text> (in Ukrainian)
9. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dokumentiv, shcho pidtverdzhenuit hromadianstvo Ukrainy, posvidchuiut osobu chy yii spetsialnyi status, spriamovanyi na liberalizatsiiu Yevropeiskym Soiuzom vizovoho rezhymu dlia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 14.07.2016 No. 1474-VIII [On amendments to certain legislative acts of Ukraine concerning documents confirming Ukrainian citizenship, identifying a person or their special status, aimed at liberalizing the visa regime for Ukraine by the European Union: Law of Ukraine dated July 14, 2016 No. 1474-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1474-19#Text> (in Ukrainian)
10. Pro hromadianstvo Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 18.01.2001 No. 2235-III [On citizenship of Ukraine: Law of Ukraine dated January 18, 2001 No. 2235-III]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> (in Ukrainian)
11. Pro Yedynyi derzhavnyi demohrafichnyi reistr ta dokumenty, shcho pidtverdzhenuit hromadianstvo Ukrainy, posvidchuiut osobu chy yii spetsialnyi status: Zakon Ukrainy vid 20.11.2012 No. 5492-VI [On the Unified State Demographic Register and documents confirming Ukrainian citizenship, identifying a person or their special status: Law of Ukraine dated November 20, 2012 No. 5492-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text> (in Ukrainian)
12. Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovy rezhym na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 15.04.2014 No. 1207-VII [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine: Law of Ukraine dated April 15, 2014 No. 1207-VII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (in Ukrainian)

13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu mihratsiinu sluzhbu Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.08.2014 No. 360 [On approval of the Regulation on the State Migration Service of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 20, 2014 No. 360]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

14. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro pasport hromadianyna Ukrainy: Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 26.06.1992 No. 2503-XII [On approval of the Regulation on the passport of a citizen of Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated June 26, 1992 No. 2503-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2503-12#Text> (in Ukrainian)

15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro posvidchennia osoby bez hromadianstva dlia vyizdu za kordon: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 07.07.1995 No. 610 [On approval of the Regulation on the certificate of a stateless person for travel abroad: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 7, 1995 No. 610]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/610-95-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

16. Pro zatverdzhennia Poriadku oformlennia dokumentiv, shcho pidtverdzhenuiut hromadianstvo Ukrainy, posvidchuiut osobu chy yii spetsialnyi status, hromadianam, yaki prozhyvaiut na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.06.2014 No. 289 [On approval of the Procedure for issuing documents confirming Ukrainian citizenship, identifying a person or their special status to citizens residing in the temporarily occupied territory of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 4, 2014 No. 289]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/289-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

17. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro punkt tymchasovoho perebuvannia inozemtsiv ta osib bez hromadianstva, yaki nezakonno perebuvaiut v Ukraini: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.07.2003 No. 1110 [On approval of the Model Regulation on the temporary stay facility for foreigners and stateless persons who are illegally staying in Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 17, 2003 No. 1110]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1110-2003-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

18. Pro zatverdzhennia Pravyl peretynannia derzhavnoho kordonu hromadianamy Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.01.1995 No. 57 [On approval of the Rules for crossing the state border by citizens of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 27, 1995 No. 57]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

19. Pro immihratsiiu: Zakon Ukrainy vid 07.06.2001 No. 2491-III [On immigration: Law of Ukraine dated June 7, 2001 No. 2491-III]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text> (in Ukrainian)

20. Pro Kontseptsiiu derzhavnoi mihratsiinoi polityky: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30.05.2011 No. 622/2011 [On the Concept of the State Migration Policy: Decree of the President of Ukraine dated May 30, 2011 No. 622/2011]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011#Text> (in Ukrainian)

21. Pro oblik vnutrishno peremishchenykh osib: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.10.2014 No. 509 [On registration of internally displaced persons: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 1, 2014 No. 509]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

22. Pro poriadok vyizdu z Ukrainy i vizdu v Ukrainu hromadian Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 No. 3857-XII [On the procedure for departure from Ukraine and entry into Ukraine of citizens of Ukraine: Law of Ukraine dated January 21, 1994 No. 3857-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (in Ukrainian)

23. Pro pravovyi status inozemtsiv ta osib bez hromadianstva: Zakon Ukrainy vid 22.09.2011 No. 3773-VI [On the legal status of foreigners and stateless persons: Law of Ukraine dated September 22, 2011 No. 3773-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text> (in Ukrainian)

24. Pro svobodu peresuvannia ta vilnyi vybir mistsia prozhyvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 11.12.2003 No. 1382-IV [On freedom of movement and free choice of place of residence in Ukraine: Law of Ukraine dated December 11, 2003 No. 1382-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text> (in Ukrainian)

25. Pro skhvalennia Kontseptsii zdiisnennia pershocherhovyykh zakhodiv z reformuvannia Derzhavnoi mihratsiinoi sluzhby: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.12.2015 No. 1411-r [On approval of the Concept for implementation of priority measures to reform the State Migration Service: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 23, 2015 No. 1411-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1411-2015-%D1%80#Text> (in Ukrainian)

26. Pro skhvalennia Stratehii derzhavnoi mihratsiinoi polityky Ukrainy na period do 2025 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.07.2017 No. 482-r [On approval of the Strategy of the State Migration Policy of Ukraine for the period up to 2025: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 12, 2017 No. 482-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80#Text> (in Ukrainian)

27. Pro utvorennia Ukrainskoi chastyny Spilnoho komitetu z pytan readmisii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.04.2008 No. 557-r [On establishment of the Ukrainian part of the Joint Readmission Committee: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 2, 2008 No. 557-r]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/557-2008-%D1%80#Text> (in Ukrainian)

28. Romaniuk, M. D. (2015). Mihratsiini zahrozy natsionalnii bezpetsi Ukrainy: suchasni vyklyky, problemy podolannia [Migration threats to Ukraine's national security: contemporary challenges and problems of overcoming them]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, № 3, pp. 99–111. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2015.03.006> (in Ukrainian).

Дата надходження статті: 17.08.2026

Дата прийняття статті до публікації: 15.09.2026

Дата публікації статті: 02.10.2026